

Tudós fórum

SYLFF, EGY SIKERTÖRTÉNET MÚLTJA, JELENE ÉS JÖVŐJE FEJEZETEK A FIATAL VEZETŐK ÖSZTÖNDÍJ ALAPÍTVÁNY HAZAI TÖRTÉNETÉBŐL

„A Sasakawa Young Leaders Fellowship Fund” ösztöndíjas programot Japán 1987-ben indította útjára. A rendszer célja harmincöt év alatti fiatalok, potenciális vezetők tudományos továbbképzése a társadalomtudományok területén. Az alapítvány a rendelkezésre álló keret függvényében évente egy alkalommal ítél oda tíz hónapos ösztöndíjakat. Több mint negyedszázada, 1989. november 9-én írták alá a Japan Shipbuilding Industry Foundation és a Magyar Tudományos Akadémia elnökei azt a megállapodást, amelynek nyomán létrejött a magyarországi Sasakawa Young Leaders Fellowship Fund (SYLFF), a Fiatal Vezetők Ösztöndíja Alapítvány. Eddig 161 ösztöndíjat ítél oda a Kuratórium. A SYLFF hitvallása és célja a világméretű együttműködés a béke és a haladás érdekében, tudományos, humanitárius és szociális programok megvalósításával. . .” – írta Tarnóczy Mariann, az MTA–SYLFF titkára, amikor a SYLFF hazai fennállásának 25. évfordulója tiszteletére 2014. november 17-én ünnepi ülést szerveztek, *Múlt – jelen – jövő, Ünnepség és együttgondolkodás* címmel. Ez az esemény alkalomként szolgált a közös gondolkodás elindítására: hogyan

használhatná a tudós közösség eredményesebben a tokiói központ által kínált globális hálózatépítés lehetőségét.

Egykori ösztöndíjasokat kértünk szubjektív, személyes emlékeik felidezésére, hogyan segítette kutatói pályájukat ez az ösztöndíj. Arra voltunk kíváncsiak, hogy az ösztöndíjat elnyert kutatók hol és hogyan töltötték ezt az időszakot? Hogyan tudták hasznosítani ezt a lehetőséget a továbbiakban? Született-e kutatásukból olyan munka, publikáció, amely ehhez az időszakhoz köthető? Ezeket a kérdéseket tette fel a hajdani ösztöndíjasoknak Sipos Júlia.

DR. KISS ÉVA EDIT

földrajztudományi kutató, egyetemi tanár, az MTA doktora, egyike a legelső magyarországi SYLFF-ösztöndíjasoknak • kutatási területei: iparföldrajz, város- és faluföldrajz

Az 1990-es évek elején, két évig, 1991-ben és 1992-ben részesültem Sasakawa-ösztöndíjban. Akkor ez nagyon jelentősnek bizonyult, mert lehetővé tette a megélhetést és a belül maradást

az akadémiai intézményhálózaton, ugyanis abban az időben nagyon nehéz volt a kezdő kutatóknak az elhelyezkedés. Továbbá azért is fontos volt, mert új munkahelyet (akkori nevén MTA Földrajztudományi Kutató Intézet) is biztosított, ahol jelenleg is tudományos tanácsadóként dolgozom, és ahol új kutatási témába is kezdtem az ösztöndíj révén. Lényegében azóta is a magyar ipar területi folyamatai állnak kutatásaim középpontjában makro- és mikro-, országos és lokális szinten egyaránt. Az elmúlt huszonöt év alatt több könyvet és számos cikket is írtam ebből a témakörből. Legutóbb a hazai ipari parkokról szerkesztettem egy könyvet, *A hazai ipari parkok különböző dimenzióban* címmel. Az ösztöndíj ideje alatt védtem meg a kandidátusi értekezésemet is, amelynek befejezéséhez szintén hozzájárult a SYLFF-ösztöndíj. 2008-ban pedig elnyertem az MTA doktora címet. Tudományos tapasztalataimat az oktatásban is igyekeztem hasznosítani, s az ezredforduló óta tanítok a Nyugat-magyarországi Egyetem Közgazdaságtudományi Karán, jelenleg mint egyetemi tanár. A tudományos utánpótlás-képzésbe is bekapcsolódtam tudományos témavezetőként.

Az ösztöndíjas évek számomra még egy emlékeztető eseményt hoztak. Nevezetesen 1993-ban egy másik ösztöndíjas kollégával együtt képviselhettük a hazai SYLFF-ösztöndíjasokat a Kínában megrendezésre került SYLFF-konferencián, ami életreszóló élményt jelentett. Nemcsak azért, mert szinte először vettem részt ilyen nagyszabású nemzetközi rendezvényen, hanem azért is, mert egy távoli ország néhány városát, nevezetességeit és kultúráját is megismerhettem.

Bár hálás köszönetemet az anyagi támogatásért már 1993-ban is kifejeztem, amikor megírtam azt az alapítvány újságjában, a

Heiwá-ban, de ezúton is szeretnék köszönetet mondani az alapítvány japán vezetésének és hazai működtetőinek, mert ez az ösztöndíj számos erénye folytán nagyban hozzásegített ahhoz, hogy tudományos életutam eredményesen alakuljon. Bízom abban is, hogy a mostani és a leendő ösztöndíjasok – ha más politikai, gazdasági és társadalmi körülmények között is –, de szintén nagy elismerésként és lehetőségként tekintenek az ösztöndíjra, és majd büszkék lesznek arra, hogy a SYLFF-ösztöndíjasok világot átfogó szervezetéhez tartoznak.

DR. ANDÓ ÉVA

PhD, főiskolai tanár, Általános Vállalkozási Főiskola Nemzetközi és Társadalmi Kapcsolatok Tanszék

1999-ben és 2000-ben részesültem doktori kutatásomhoz az MTA–Ryoichi Sasakawa Leaders Fellowship Fund ösztöndíjában (havi kb. 100 ezer forint). PhD-disszertációm (*A történetmondás kommunikatív jellemzői* címmel) 2003-ban védtem meg. 2000 októberében az alapítvány támogatásával tanulmányúton jártam az angliai Leedsi Egyetem Nyelvészeti és Fonetikai Tanszékén. 2002 májusában pedig részt vettem a Koppenhágai Egyetemen tartott II. Nemzetközi Konverzációelemzési Konferencián, szintén a Magyar Tudományos Akadémia és a Ryoichi Sasakawa Young Leaders Fellowship Fund támogatásával.

A kétéves kutatói ösztöndíj lehetővé tette, hogy az ELTE Bölcsészettudományi Kar Mai Magyar Nyelvi Tanszékén doktori kutatómunkát folytassak, anyagot gyűjtssek doktori dolgozatomhoz. A 2000 októberi tanulmányút során a Leedsi Egyetem Nyelvészeti és Fone-

tikai Tanszékén részt vettem a posztgraduális fonetikai kurzusokon, előadást tartottam a tanszék munkatársainak és doktorandusz hallgatóinak a magyar nyelv hangtanáról és alapvető nyelvi jellegzetességeiről, illetve a tanszék oktatóival folytatott egyéni konzultációk során sok segítséget kaptam készülő doktori disszertációmhoz.

Sokat jelentett számomra, hogy a befogadó tanszék technikai felszereltsége igen kiemelkedő volt, a fonetikai laboratórium a legkorszerűbb eszközökkel rendelkezett a beszéd akusztikai analíziséhez, a beszédelőállítás fiziológiájának vizsgálatához. A számítógép-alapú elemzéshez nagy teljesítményű számítógépek és a legújabb szoftverek álltak a hallgatók rendelkezésére. A tanulmányút fontos eredménye volt, hogy működésében figyelhettem meg e magas szintű nemzetközi kívánalmaknak is megfelelő nyelvészeti laboratórium munkáját.

A Leedsi Egyetem Könyvtára, a Brotherton Könyvtár, Nagy-Britannia egyik legnagyobb egyetemi könyvtára. Nyelvészeti tárgyú gyűjteménye mennyiségileg is, és sokféleségét tekintve is kiemelkedő. Doktori dolgozatomhoz elengedhetetlen volt, hogy a téma nemzetközi szakirodalmának legfrissebb eredményeit felhasználjam. A narráció kutatásának elmélete és gyakorlata a századforduló éveiben igen gyorsan fejlődött, Magyarországon azonban nehezen voltak hozzáférhetők a legújabb nemzetközi szakfolyóiratok és tanulmánykötetek. Utazásom nagyon fontos eredménye volt, hogy készülő dolgozatomhoz az egyetem könyvtárában összegyűjthetem a legfontosabb, klasszikusnak számító, illetve a legfrissebb eredményeket tartalmazó munkákat.

2002 májusában a Koppenhágai Egyetemen rendezték meg a II. Nemzetközi Konver-

zációelemzési Konferenciát. A rangos nyelvészeti esemény 1992 óta az első olyan tudományos összejövetel volt, amely a nyelvészeti konverzációanalízis sokszempontú vizsgálatát tűzte ki célul. A konferencián a téma kiemelkedő kutatói gyűltek össze, hogy előadások, műhelymunkák és adatelemző szemináriumok során közösen vitassák meg a diszciplína legfrissebb eredményeit. Közel 350 kutató részvételével huszonkilenc szekcióban folyt a munka. A konferencián a nemzetközi hírű kutatókkal folytatott konzultációk során igen konkrét, gyakorlati segítséget kaptam készülő doktori dolgozatomhoz. (A konverzációelemzés gyakorlatát bemutató adatelemző szemináriumon saját anyagom feldolgozásával kapcsolatosan is fontos eredményekre jutottam.)

A konferencián való részvétel kiváló alkalmat teremtett arra, hogy hozzájussak a legújabb információkhoz a verbális interakció jellemzőiről folyó nemzetközi kutatásokról, ezáltal kibővítem a doktori dolgozomban is feldolgozott témák vizsgálatát. A téma legnagyobb ismerőivel (többek között Gail Jeffersonnal, John Locallal, Ann Wennerstrommal) folytatott beszélgetések és adatelemzések során gyakorlati segítséget és útmutatást kaptam az általam feldolgozott spontán nyelvi párbeszédre vonatkozóan is.

Megismertem a társalgások többszintű elemzését lehetővé tevő multimediális (hangot és mozgóképet is rögzítő és elemző) számítógépprogramot (CLAN), melyet később használtam is kutatásomhoz.

A szekcióüléseken elemzett anyagok és publikációk megszerzésével Magyarországon elérhetetlen szakirodalom birtokába jutottam, melyet nemcsak tudományos munkámban, de az egyetemi oktatásban is használni tudtam a későbbiekben. A koppenhágai konfe-

rencialátogatás meghatározó szerepet töltött be tudományos tevékenységem további alakulásában. A személyes találkozások, beszélgetések eredményeként 2002 őszétől öt hónapot töltöttem a konferenciát szervező odensei Syddansk Egyetem Nyelvi és Kommunikációs Intézetében (Magyar Állami Eötvös-ösztöndíjjal). A SYLFF-ösztöndíj a doktori témám kutatásában segített, nyugodt feltételeket biztosított a munkához. Ezen kívül – a magyar ösztöndíj mellett – lehetőséget adott a nemzetközi SYLFF életébe való bekapcsolódásra: részt vehettem a SYLFF Africa/Europe Regional Forumon, Bochumban, konferenciákon Lipsceben, Prágában és Krakóban.

DR. NAGY GÁBOR

a földrajztudomány kandidátusa, az MTA Regionális Kutatások Központja Alföldi Tudományos Intézet tudományos főmunkatársa (2008–2010 között igazgatója), egyetemi docens a Szegedi Tudományegyetem Gazdaság- és Társadalomföldrajz tanszékén

Az ösztöndíjat 1995-re és 1996-ra pályáztam meg és nyertem el. Ekkor az MTA Regionális Kutatások Központja Győri Osztályán (1995 végétől a Nyugat-magyarországi Intézet Győri Osztályán) dolgoztam tudományos segédmunkatársi beosztásban.

A témám (az információs társadalom kezdeti lépései Magyarországon) megtetszett az akkori vezetőnek, Rechnitzer János professzornak, s ezért ajánlott munkalehetőséget Győrben egy Szegeden végzett *nem* közgazdásznak.

Sajnos, az ottani egység fenntartása csak úgy volt lehetséges, hogy számos külső megbízásos munkát kellett elvállalni és elvégezni, melyekből az infrastruktúra működtetése, a könyvtár fejlesztése, az utazások, a konferen-

ciák és egyéb, a kutatói léttel összefüggő kiadások kellett hogy „kitermelődjenek”. Ilyenformán magam is részese lettem az osztályon folyó kistérségi kutatásoknak (Szörényiné Kukorelli Irén – Irénke – témavezetésével), a megyei és regionális területfejlesztési koncepciók, stratégiák „gyártásának” (Rechnitzer János, Csapó Tamás vezetése mellett), ami nagyon sok energiát elvett a szűkebb Sasakawa-témától, ám felbecsülhetetlen terepi és kutatás-módszertani tapasztalatot jelentett egy kezdő kutatónak. Ennek a tapasztalatnak köszönhetően később magam is kipróbálhattam a képességeimet témavezetőként.

Számomra fontos volt, hogy nem szakadt meg a kapcsolat az oktatással sem, a Széchenyi István Főiskolán (azóta már egyetem) két szakirányon is tartottam kurzusokat, veztettem szakdolgozókat. S ebben a kétéves periódusban kapcsolódtam be a hazai tudományos életbe is, a VEAB területfejlesztési szakbizottságán keresztül, amelynek később a titkára lehettem egy rövid időre.

Az eredmények csupán egy része kötődik/kötődhetett a kétéves ösztöndíjas periódushoz, de emlékezetes esemény volt életem első két nemzetközi szakmai nagykonferenciáján önálló előadással jelentkezni (ERSA Groningen 1995; Róma 1996), ahol már az ösztöndíj alatt elért eredményeket tudtam bemutatni.

Én a következő évek sikereit is e két év felhalmozási periódusának tudom be, mint például az elnyert MTA Fiala Kutatói Ösztöndíjat, melynek időtartama alatt elkészült a kandidátusi disszertációm, és még a véde is lezajlott; a nagy-britanniai Soros-ösztöndíj elnyerése, vagy egy tematikus OTKA-kutatás elindítása és sikeres lezárása.

Ennek az ösztöndíjnak több, máig tartó hatása van a kutatói pályámra. A pályázat elkészítése során tanultam meg, mit jelent

több évre szóló ütemezett kutatási tervet készíteni, majd az elnyerése után azt pontosan végre is hajtani. E két év során sikerült kikristályosítani azt a témát, és megtalálni hozzá azt a módszertant, amelynek révén a tudományos fokozat megszerzésére 1998-ban már eséllyel pályázhattam. Ekkor indult el érdemben a publikációs tevékenységem, s ezek azok az anyagok, melyekre már érdemi hivatkozás is érkezett, s talán valóban nem kell utólag szégyenkezni a minőségük miatt sem. E két év során kezdtem kiépíteni a hazai és nemzetközi szakmai kapcsolatrendszer, melynek révén később több ösztöndíjat, tanulmányutat, majd később nemzetközi projekteket sikerült elnyerni és megvalósítani.

DR. LORETTA HUSZÁK

PhD, tanár, gazdaságsszociológus, *szellemi tulajdon-védelmi szakértő*

Azzal kezdeném, hogy én bár magyar vagyok, a SYLFF-ösztöndíjat Németországban nyertem el. Ugyanis a Lipcsei Egyetem Társadalomtudományi Karán gazdaságsszociológusként szereztem doktori fokozatot. 2003-ban pályáztam meg első ízben az ösztöndíjat, ekkor még éretlen volt a koncepcióm, annak rendje és módja szerint el is utasítottak. Viszont kaptam egy tudományos munkatársi állást az egyetemen, és két év alatt a doktori iskola követelményeit is teljesíttem. Amikor 2005-ben újra pályáztam, már sikerrel jártam, két évre megkaptam a támogatást. Mivel a témám Magyarországgal volt kapcsolatos (EU-s támogatások felhasználása rögtön a csatlakozás után), az ösztöndíjjal haza tudtam költözni, és el tudtam végezni a sok utazással járó terepmunkát (interjúk a frissen megalakult Regionális Fejlesztési Ügynökségek mun-

katársaival stb.). Sikerült befejezmem a disszertációt. Miután benyújtottam téziseimet, 2008-ban munkát kerestem. Viszonylag gyorsan bejutottam a magyar közigazgatásba: a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatalának (akkor még Szabadalmi Hivatal) munkatársa lettem. 2008-ban várt még rám egy védés is Lipcsében. Miután ez is sikerült, osztályvezetői kinevezést kaptam – amiben bizonyosan a megszerzett doktori cím is szerepet játszott. Szerintem az ösztöndíj nélkül a doktorit sem tudtam volna befejezni (mert ez csak koncentráltan megy, munka mellett alig), és hazaköltözni sem tudtam volna.

Ezen kívül a SYLFF nemzetközi hálózatában is részt veszek. 2007-ben részt vehettem a SYLFF Afrika–Európa regionális fórumán (http://www.sylff.hu/af_konf.html), 2012-ben pedig egy Krakkóban rendezett konferencián. A hálózaton keresztül számos külföldi SYLFF-ösztöndíjast ismerek. Bár ezeket a kapcsolatokat még nem, vagy csak mérsékeltten kamatoztattam, a jövőre vonatkozóan optimista vagyok. Ha sikerül alulról jövő kezdeményezéssel új étellel megöltötenünk a magyarországi SYLFF-ösztöndíjasok *network-jét*, akkor egészen biztosan hasznosak lesznek a külföldi kapcsolatok.

DR. BÓDI FERENC

Az MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Politikatudományi Intézet tudományos főmunkatársa, a Nemzeti Kiválósági Program kutató ösztöndíjasa a Pannon Egyetemen. Fő kutatási témája a válság társadalmi hatása, társadalmi értékszavak, az anómia mérhetőségének kérdése

A SYLFF nyitotta meg a kutatói életpályámat; közvetlenül az egyetem elvégzése után azzal

az ambícióval indíthattam, hogy előbb vagy utóbb doktorálhatok. Munkahelyem akkor az MTA Regionális Kutatások Központja volt, annak Észak-magyarországi Osztályán, Miskolcon. A kutatóhely egyrészt nagyon szerencsés helyen volt egy válság sújtotta régió központjában, ahol közvetlenül kutathattam az átmenet éveit, másrészt nagyon szerencsétlen helyen, mert nem lehetett munkát találni, s a dupla nagycsalád fenntartása mellett ez lehetetlenné tette volna a kutatói munkát és az értelmiségi létet egyaránt.

A Sasakawa Alapítvány ösztöndíja nemcsak a megélhetés anyagi háttérét nyújtotta akkor két éven át, de megadta a lehetőséget arra is, hogy egy válogatott kutatóközösséghez tartozhassak az Akadémia egyik kiváló intézetében, amelybe még Enyedi György professzor úr vett fel segédmunkatársnak, s egyből egy kutatási projekt témavezetésével kezdhettem pályafutásom Borsod-Abaúj-Zemplén megyében. Ez az akkor született önkormányzatok gazdálkodását és helyi gazdasághoz fűződő viszonyát kutatta. A kutatás sikerrel végződött, a megyei közgyűlés ezt a munkát az RKK-val közösen egy kis kötetben ki is adta. Munkámat a megyében – feladat híján – be kellett fejeznem, ezért 1994-ben Budapesten próbáltam szerencsét az MTA Politikai Tudományok Intézetében, Böhm Antal csoportjában, ahol a helyi politikai kutatásaimat folytattam tovább, egy igazán kitűnő mester mellett, aki később a PhD-iskolában témavezetőm is lett. Ezzel egy időben kezdtem meg doktori tanulmányaimat a Budapesti Közgazdaságtudományi és Államigazgatási Egyetemen (ma Corvinus), az Andorka Rudolf alapította doktori iskolában, amely lényegében akkor indult. Doktori témám a SYLFF ösztöndíjam továbbfejlesztése volt, és annak befejezése. A doktori iskola

alatt, Tempus-ösztöndíjjal a Groningeni Egyetemen is eltöltöttem egy szemesztert, majd számos OTKA- és OKTK-kutatást levezetve az ezredfordulóra összegezhettem munkámat, amit 2001 novemberében fejeztem be, és 2003 januárjában védtem meg. *Az önkormányzatok érdekérvényesítése a területpolitikában* című értekezésem a védés évében jelent meg, előtte, 2001-ben pedig a *Helyi szociális ellátórendszer vidéken*, amely a helyi politika kutatásaim egy másik arcát mutatta, amely talán legközelebb áll a SYLFF filozófiájához. Ez mindig erőt adott ahhoz, hogy vállaljam az elkötelezett kutató attitűdjét, persze a legszigorúbb módszertani és elméleti kritériumok mellett. Számomra a kutatás nem a *mainstream*, azaz a főáram követése, inkább egy-egy probléma körülménye és megértése volt, s szerencsés esetben rámutatás a kivezető utakra.

Egész életemben foglalkoztatott a kérdés: mennyire, milyen mélységben határozza meg életünket a hely, ahol születtünk és élünk? Lényegében Oswald Spengler szóhasználatával élve, az életet a *sors* vezérli, mint egy görög drámában, vagy a cselekvők alakítják, mint egy modern darabban? Vagyis a hely szelleme mennyire szorítja bele az ott élő cselekvőket a színhely életvilágába, határozza meg sorsukat, vagy az ott élők alakítják is életüket, különösen azok, akik nem lépnek ki a színből, hanem továbbra is ott élik életüket.

Magyarországon jelentős egyenlőtlenségeket találunk, amelynek oka több évszázados emberi döntések eredménye, nem a természet játéka tette ilyenné, hiszen ebben az országban csekélyek a természeti adottságokból fakadó differenciák, összehasonlítva más régiókkal vagy a kontinens egyéb területeivel. Az életesélyek, mint a földtani rétegek, lassan rakódtak le, és ma is determinálják a jelent,

szilárd korlátokat alkotnak, és határokat jelentenek az emberi közösségek között. E határok meghatározása és értelmezése nem könnyű feladat, különösen nem akkor, amikor az átmenetek korát éljük. A kort, amelyet gyakori válságok tesznek változatosabbá, s a változás időnként kataklizmaszerű gyorsasággal mos el korábbi kereteket, egzisztenciákat és határokat.

Különösen izgalmas feladat a változás lényegét kutatni – a térben hagyott nyomokat, a változás nyomait, amelyet a helyi társadalmak változatoságából s azok idősaiból olvashatunk ki – ebben a folyton-folyvást szétszakadó, fragmentáló világban, ahol politikai egységek hulltak szét, s irányító elvek cserélődtek fel, pólusváltásszerű hatással írták felül a rend alapjait.

Különös szerencséje egy kutatónak, hogy egy igen gyorsan változó világ közepébe született, amelyben a *liminaritások, a megtévesztések* sorozatát közvetlen közlelről tanulmányozhatta. Azzal a reménnyel, hogy munkánk nemcsak egy raktári számmal el látott lelet lett, de valamikor hasznára válhat azoknak a közösségeknek, amelyekkel egykor és ma foglalkozunk, mert végül is nem vagyunk gyarmatosítói vagy passzív megélői saját életvilágunknak, hanem formáljuk is azt.

Ebben a cselekvő hitben adott reményt a SYLFF kutatói életem kezdetén. Ezért

horgonyoztam le inkább olyan problémáknál, amelyek megoldásra várnak, s nem divatos témát kerestem. Persze az élet külön játéka szerint a téma, amely korábban lokális és regionális volt, globális lett, s az átmenet, a válság és változás között mára az egyik fő téma a szakirodalomban. Sajnos inkább maradtam volna partikuláris témáimnál a hátrányok világában, de a gondok szétáradása révén akaratlanul a fősodorba került kutatásunk. A SYLFF-ösztöndíjam idején kapcsolódtam a LOSS- (*Local Organization of Social Services*) projekthez, s alakult ki életreszóló jó munkakapcsolat Thomas R. Lawsonal (USA), Fábrián Gergellyel (Debreceni Egyetem). Pár éve Csoba Juditnak köszönhetően szélesült a LOSS-kör, mivel most a római, illetve amszterdami központú *Social Quality Association* keretein belül is kutatunk Peter Herrmannal. Fő témánk, az úgynevezett „*Dark side of the Moon*”, azaz az élet sötét oldalát, a társadalmi kapacitás negatív indikátorait alkotjuk meg, s ha nem hagy el a szerencsék, eljutunk az anómia indikátor megalkotásáig is, ebben van segítségemre Horváth Zsuzsanna Ausztráliából, s az MTA különböző intézeteiből Farkas Jenő és Róbert Péter, akik nélkül biztosan nem tudnánk előrelépni.

Kulcsszavak: SYLFF-ösztöndíj, ipari park, konverzáció analízis, network